

පටියානු ධර්ම දේශනා මාලාව
‘වීථි වාර’ – ‘විපාක ප්‍රත්‍යය’
13.06.2019

නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමොතස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

තුන්ලෝකාග්‍ර වූ භාග්‍යවත් වූ අරිහත් වූ සර්වඤ්ඤ සම්මාසම්බුද්ධපියාණන් වහන්සේට පස්මරුන් පරදවා සියලුම ක්ලේශ ධර්මයන් පරාජයකොට සර්වඤ්ඤාඥාන ප්‍රතිලාභය කරමින් මුළු තුන්ලෝක ධාතුවම ධර්මයෙන් ඒකාලෝකමත් කළාවූ සියලුම සත්වයන් කෙරෙහිත්, මනුස්සයන් දෙවියන් බ්‍රහ්මයන් මේ සක්වලෙන් පිට සක්වලෙන් දස දහසක් සක්වලෙන් කෝටි ගණන් සක්වලයන්හිත් අනන්ත සක්වලවල්වල පිහිටා ජීවත්වන සත්වයන් කෙරෙහි ගැඹුරින් පිහිටියා වූ මහා කරුණා ගුණයක් ඇති, ඒ නිසාම පාරමී ගුණ ධර්ම දියුණු කරගත්තා වූ ලොචතුරා බුදුබවට පත් වී වදාළා වූ ශාන්ති නායක සම්මා සම්බුද්ධරජාණන් වහන්සේට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාර කරනවා, මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ උතුම් වූ ශාන්තිනායක සම්මා සම්බුද්ධරජාණන් වහන්සේගේ පිරිසිදු නික්ලේශී සන්තානයේ බැබළෙමින් පහළ උනාවූ අනන්ත ගුණ ඇති ශ්‍රී සත්ධර්ම ස්කන්ධයට, ධර්ම රත්නයට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාරය කරනවා මාගේ නමස්කාරය වේවා!

ඒ තථාගත සම්මා සම්බුද්ධරජාණන් වහන්සේගේ අනුසාසනාවේ ගමන්කොට සුපටිපන්න ආදී ගුණයන් දරාගෙන ලෝකයට පුණ්‍යක්ෂේත්‍රයක් හැටියට වැඩ සිටියාවූ ද වැඩ සිටින්නා වූද අනන්ත ගුණ ඇති මහා සංඝ රත්නයට මම සිරසින් වැඳ නමස්කාර කරමි මාගේ නමස්කාරය වේවා!

අනන්ත ගුණ ඇති බුද්ධරත්නයේ ආනුභාව බලයෙන් ධර්ම රත්නයේ ආනුභාව බලයෙන් සංඝ රත්නයේ අනුභාව බලයෙන් තුනුරුවන් ගුණ සිහිපත්කොට ඒක විත්තක්ෂණික වශයෙන් හෝ වන්දනා කිරීම තුලින් උපදවාගත්ත අනන්ත කුසල ධර්මයන්ගේ ආනුභාවය බලයෙන් අද මේ ධර්ම මණ්ඩපයට එක්කාසු වී සිටින්නාවූ ධර්මකාමී පින්වත් සැම දෙනාම මේ වෙන විට උපදවාගෙන ඇත්තාවූ සියලුම පිරිසිදු පුණ්‍ය ධර්මයන්ගේ කුසල ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් අදත් මේ දහම් වැඩ සටහන තුලින් අප කියලා දෙන්න බලාපොරොත්තු වන්නාවූ ගාමිභීර වූ ධර්ම ස්කන්ධයේ කොටස පින්වත් සැම දෙනාටම ඉතාමත්ම හොඳින් වැටහේවා තේරුම් ගන්න ලැබේවා! අවබෝධ වේවා! ඒ සඳහා කිසිම මාර ධර්මයක් බාධකයක් හැටියට ඉදිරිපත් නොවේවා! සියලු දෙනාගේම සිත් නිකෙලෙස් වේවා!

කෙලෙස් යටපත් වේවා! නීවරණ ධර්මයන් යටපත් වේවා! කුසල ධර්ම ආරම්භණයක් හැටියට මතුකරගෙන මේ ධර්මය මෙනෙහි කරමින් අසමීන් ධර්ම මනසිකාරයේ යෙදීලා චතුරාර්යසත්‍ය ධර්මයන් අවබෝධ කරගෙන මේ තුලින් නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා කියලා පළමුකොටම මෙෙත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

ඉතිං මේ පින්වත් සැම දෙනාම බලාපොරොත්තුවෙන් සිටියා වූ මේ අභිධර්මයේ ගැඹුරින්ම කථා වෙන්නා වූ ගැඹුරින්ම කියලා දෙන්නා වූ ගැඹුරින්ම විස්තර කරන්නා වූ ප්‍රත්‍යය ධර්මයන් පිළිබඳව විපාකය සම්බන්ධව ක්‍රියාත්මක වෙන ප්‍රත්‍යය ධර්මය සහ එහි තිබෙන්නා වූ වීථි සංග්‍රහයන් මේ පින්වතුන්ට අද කියලා දෙන්න බලාපොරොත්තු වෙනවා. මේ ධර්ම කොට්ඨාසය ඉගෙන ගන්නකොට අහනකොට හිතනකොට හැම දෙනාම සිහියේ තබා ගත යුතුයි මේ ධර්ම කාණ්ඩ කිරීම සූත්‍ර දේශනා වල වාගේ නොවෙයි, ඉතාමත්ම විස්තරාත්මක වශයෙන් පුංචියට පුංචියට ධර්ම කඩ කඩා බෙද බෙදා විස්තර කෙරෙන්නේ. ඒක නිසා එහි තිබෙන ධර්ම විස්තර ධර්ම කාරණා ගොණුකිරීම ටිකක් දික්ගැස්සෙනවා.

සූත්‍ර දේශනාවක කෙටියෙන් විස්තර කරන විදිය බැලුවහම සීලය සමාධිය ප්‍රඥාව කියන කොටස මෙයින් විස්තර කරනකොට සීලය කියන්නේ මොකක්ද කියලා ගොඩක් විස්තර කරනවා. සමාධිය කියලා කියන්නේ කුමක්ද කියලා විස්තර කරනකොට කොටස් ගොඩක් විස්තර කරනවා. ප්‍රඥාව කියලා කියන්නේ මොකක්ද කියලා විස්තර කරනකොට ගොඩක් විස්තර කරනවා.

සීලය සමාධිය ප්‍රඥාව කියන එක වෛතසික හැටියට ගත්තොත් විරති ධර්ම තුනත් ඒවාගේම ඒකාග්‍රතා වෛතසිකයත් ප්‍රඥා වෛතසිකයත් වෙනවා. ඒක ක්‍රියාත්මකවන විදිය එක්තරා ක්‍රමයකට තමයි කියන්නේ. නමුත් ඒක ප්‍රත්‍යය ධර්ම සම්බන්ධයෙන් දිග හැරලා බැලුවහම ඒක බලපාන විදිය, ඒවා මතු වෙන තැන වශයෙන් අවස්ථා ගොඩක් විස්තර කරනවා. ඉතින් මේ විදියට ප්‍රත්‍යය ධර්මයන් හේතු ප්‍රත්‍යය ධර්මයන් ආදී වශයෙන් විස්තර කරනකොට මේකේ බැලිය යුතු ගොඩක් දේවල් තිබෙනවා. ඒක නිසා මේ පිංවතුන් බොහෝම සිහියෙන් බොහෝම කල්පනාවෙන් බොහෝම පරෙස්සමෙන් මේ කාරණා ටික මනසිකාරයෙන් ඇහුම්කන් දෙන්න, ඉගෙන ගන්න මහන්සිගන්න.

මේ පින්වතුන්ට මම අවස්ථා කීපයක්ම මග හැරිවිව නිසා කරුණක් මතක් කරනවා. ඒ තමයි මේ හේතු ප්‍රත්‍යය ආදී ප්‍රත්‍යය ධර්මයන් එහෙම නැත්නම් මේ කියන්නා වූ පටිඨාන ධර්ම කාරණා කියා දීමේදී ඉගෙන ගැනීමේ පහසුව සඳහාත් ඒවාගේම ධර්මයන්ගේ ස්වභාවයන් අරගෙන ඒවා කාණ්ඩ කරලා තිබෙනවා නාම ධර්ම සහ රූප ධර්ම වශයෙන්. ඒ නාම ධර්ම කියන ඒවා විත්ත ධර්ම වෛතසික ධර්ම වශයෙන් දෙකකට කියලා දෙනවා. ඊළඟට රූප ධර්ම වශයෙන් ධර්ම වෙන් කරලා තිබෙනවා. සිත් වශයෙන් මධ්‍යම ප්‍රමාණයෙන්

ගත්තම සිත් 89 තිබෙන බව අපි අමතක කරන්න හොඳ නෑ. විස්තර වශයෙන් නම් 121 වෙනවා. ඒ සිත් 89 සමග අවස්ථානුකූලව යෙදීමට ඉදිරිපත්වන වෛතසික ධර්ම 52 තිබෙන බව අපි දැනගෙන තිබෙනවා. රූප ධර්ම 28 තිබෙන බව අපි දැනගෙන තිබෙනවා. ඒවගේම අසංඛත ධාතුව හැටියට නිර්වාණ ධාතුව පවතිනවා. මෙතැනදී සිත් 89 වෛතසික 52 පිළිබඳව ගොඩක් අහනවා. නමුත් මෙතැනදී තව එකක් අපි හිතේ දරාගන්න ඕනෑ. මේ රූප ධර්ම 28 උපදින ක්‍රමයේ හැටියට සහ ඒ ස්ථානවල හැටියට වර්ග කරගෙන තිබෙනවා. ඒකියන්නේ රූප ධර්ම ටික ගොඩවල් 07 කට අපි වෙන්කරගෙන තිබෙනවා. ඒක දැන හඳුනාගන්න අවස්ථාව පරෙස්සමෙන් තෝරා බේරා ගන්න උදව් වෙනවා.

අපේ පිංවතුන් දැනගෙන ඉන්නවා මේ වෙනකොට රූප උපදින්නේ ක්‍රම 4 කට කියලා. කර්මජ රූප - චිත්තජ රූප - ආභාරජ රූප - සාත්‍වජ රූප වශයෙන් (කම්ම චිත්ත සාත්‍ව ආභාර). කර්මයෙන් උපදින රූප තිබෙනවා. සිත නිසා හටගන්නා රූප තිබෙනවා. සාත්‍ව නිසා හටගන්නා රූප තිබෙනවා. ඊළඟට ආභාර නිසා හටගන්නා රූප තිබෙනවා. මේ ආකාර හතරට තමයි රූප හටගන්නා හැටි කියලා දෙන්නේ. මේ ටික මතක තබා ගන්න එක හොඳයි. මේ පටිඨානය විස්තර කරගැනීමේදී තේරුම්කර ගැනීමේදී උපකාරවන නිසා මේක ගොඩවල් හතකට වෙන් කරනවා. ඒ තමයි

1. චිත්තජ රූප (සිතීන් හටගන්නා රූප)
2. ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප (ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී ප්‍රතිසන්ධි සිතත් සමග පහළවන රූප)
3. බාහිර රූප (සත්ව ශරීරයෙන් තොරව පිහිටා තිබෙන්නා වූ රූප)
4. ආභාරාජ රූප
5. සාත්‍වජ රූප
6. අසංඥ තලයේ පහළවන සිතක් නැති අසංඥ සත්වයන්ගේ කර්මජ රූප.
7. ඊළඟට ප්‍රවෘත්ති වශයෙන් පවතින කර්මජ රූප.

මේ විදියට වර්ග කරන්න හේතුව තමයි කර්මජ රූප වර්ග තුනක් තිබෙනවා. ඒ තමයි ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප, අසංඥ සත්ව කර්මජ රූප සහ ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූප කියලා කර්මජ රූප කොටස් තුනකට බෙදනවා. මේ විදියට කොටස් තුනකට බෙදන්නේ අවස්ථා තුනක් නිසා.

ප්‍රතිසන්ධිය සිදුවන ක්‍රම දෙකක් තිබෙනවා.

- එකක් තමයි හිතත් සමග ඇතිවන ප්‍රතිසන්ධිය.
- අනිත් එක තමයි හිත නැතුව පහළවන ප්‍රතිසන්ධිය.

රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ පහක් තිබෙන්නා වූ සත්වයෙක් හැටියට ඒ ධර්මතා පහම ගොනුකරගෙන මනුස්ස ලෝකයේ අපේ ප්‍රතිසන්ධි සිත පහළ වනවිට ඒ ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී පහළවන රූප ටික ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූපයි. නමුත් අපි අසංඤ තලයේ අය නොවෙයි. එතකොට අපිට ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාව ඉවර උන ගමන් ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප ඉවරයි. ඊළඟට පහළ වෙන්නේ ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූප. ඒවා තමයි අපිට දැනට පහළ වෙන්නේ. අදටත් මේ බණ අහන වෙලාවෙන් අපේ ශරීරයේ පහළ වන රූප ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූපයි. එතකොට ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූපත් තිබෙනවා ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූපත් තිබෙනවා.

ඊළඟට අසංඤ තලය ගත්තහම ඒකෙන් ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේ පහළවන කර්මජ රූපත් තිබෙනවා, ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූපත් තිබෙනවා. නමුත් එහිදී තිබෙන්නේ රූප ප්‍රතිසන්ධියක් පමණයි. ඉස්සෙල්ලාම රූපයක් පහළ වෙනවා. ඒ ඉස්සෙල්ලාම පහළ වෙන රූපයට කියනවා ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප කියලා. ඊට පසුව පහළ වන රූප වලට කියනවා ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූප කියලා. යම් කිසි සත්වයෙක් මීට කලින් අසංඤ තලයේ උප්පතියක් ලබා ඇත්තනම් මේ වෙලාව වෙනකොටත් ඉපදෙමින් නැසෙමින් ඉපදෙමින් නැසෙමින් පවතින්නේ ප්‍රවෘත්ති කාලයේ පවතින්නා වූ කර්මජ රූප සමූහයයි.

ඊළඟට අපේ ශරීර වල පහළ වෙන්නෙන් ප්‍රතිසන්ධි සිතෙන් පස්සේ පවතින කර්මජ රූපයි. ඒක නිසා ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප - අසංඤ සත්ව කර්මජ රූප - ප්‍රවෘත්ති කර්මජ රූප කියලා කර්මයෙන් හටගන්නා රූප ගොඩවල් තුනකට විස්තර කරගෙන වෙන් කරගෙන අපි දැනගන්නවා.

ඊළඟට අනිත් කොටස් තමයි චිත්තජ රූප. සිත නිසා හටගන්නා රූප. අසංඤ තලයේ චිත්තජ රූප පහළ වෙන්නේ නෑ. අරූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකයේත් චිත්තජ රූප පහළ වෙන්නේ නෑ. ඒකට හේතුව එහි රූප නැති නිසා, අරූපී නිසා. දිව්‍යලෝකයේත් චිත්තජ රූප පහළ වෙනවා රූපාවචර බ්‍රහ්මලෝකයේත් චිත්තජ රූප පහළ වෙනවා.

අනිත් ඒවා බාහිර වශයෙන් පවතින රූප.

ආහාරජ රූප කියලා කියන්නේ සත්ව ශරීරයට එන රූප.

සෘතූජ රූප කියලා කියන්නේ සෘතුව නිසා හටගන්නා රූප. ඔන්න ඔය කියන්නා වූ රූප කොට්ඨාස හත (07) අපි දැනගෙන තිබෙන්න ඕනෑ. හේතුව අපිට ඉදිරියේදී මේක ප්‍රයෝජනවත් වෙනවා.

දැන් අපි මේ කාරණා ටික දැනගෙන තව පැත්තකට යොමුවෙමු. බුදුරජාණන්වහන්සේගේ දේශනාවේ ප්‍රධාන ධර්මයක් තමයි හේතු ඵල විස්තර කිරීම. හේතු ඵල විස්තර කිරීමේදී ලෝකයාට කර්ම මූලික හේතු ඵල ක්‍රමයක් කියලා දෙනවා, කර්මය සහ විපාකය වශයෙන්. මීට කලින් අවස්ථාවක පවත්වපු ධර්ම දේශනාවේ ධර්ම විග්‍රහයේ අපි කියලා දුන්නා මේ පින්වතුන්ට කර්ම ප්‍රත්‍යය කොහොමද ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ කියලා. ඒක වීථි ක්‍රම හතක් ඔස්සේ පවතින විදිය ගැලපෙන විදිය ඉදිරිපත්වන විදිය මේ පින්වතුන්ට කියලා දුන්නා.

අද කියන්නේ විපාක ප්‍රත්‍යය පිළිබඳවයි. විපාක ප්‍රත්‍යය කියන එක දැනගැනීම බොහොම ශාන්තව සුක්ෂමව මනසිකාරයෙන් යුක්තවම තේරුම් ගන්න ඕනෑ. හේතුව, මේ විපාකය කියන එකේ හේතුව ළඟ නෑ. ගහක ගෙඩියක් කියලා කිව්වහම හේතුව ළඟ තිබෙන හින්දා ඵලය හඳුනා ගන්න පුළුවන්. හේතුවත් රූපමයයි, ඵලයත් රූපමයයි. ඒ කියන්නේ අඹ ගහක් ගත්තම ඒ ගස නමැති හේතුව රූපයක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙලා පවතිනවා. ඒකෙ ඵලයත් රූපයක් හැටියට ඉදිරිපත් වෙනවා. එතකොට ගහේ ගෙඩිය කියලා කිව්වහම ගෙඩිය තමයි ඵලය. ගහ තමයි ඒක හැදෙන හේතුව. මේ හේතු දෙක දැනගන්න පුළුවන් ඕලාරික නිසා, ළඟ තිබෙන නිසා, ප්‍රකට නිසා, රූපමය නිසා. හැබැයි නාම ධර්ම වල මේ කියන විපාක කථාව ඔය තරම් ලේසියෙන් තේරුම් ගන්න පුළුවන් කමක් නෑ. සමහර වෙලාවට කර්මය දුරයි විපාකයට වඩා. කරලා තිබෙන කර්මය ටිකක් පරණයි. කාලය වශයෙන් ගත්තහම කර්මය පරණයි නමුත් විපාක පසුව එනවා.

උදාහරණයක් හැටියට මේක මේ විදියට කියන්න පුළුවන්. මම අහලා තිබෙනවා කථාවක්. ඒක වෙනත් ආගම් වල සිද්ධ වෙන්නා වූ දෙයක්. ඒකට කියනවා honour killing කියලා. ඒ කියන්නේ ගෞරව්‍යවත් මරණයක්. කෙනෙක් සාතනය කිරීම තථාගත ධර්මයට අනුව කුසලයක් වෙන්නේ නෑ. ගෞරවණීය දෙයක් වෙන්නේ නෑ. හොඳ දෙයක් වෙන්නේ නෑ. ඒක පාපී දෙයක්මයි. ඉතින් එක පවුලක තමන්ගේ අම්මයි තාත්තයි ඒවගේම තවත් නෑදෑයෝයි සහෝදරයෝයි එකතුවෙලා ගෑනු දරුවෙක් මරණයට පත්කරනවා. ඒ ගෑනු දරුවා මරණයට පත් කරන්නේ පවුලේ නම්බුව පවුලේ තත්වය ආරක්ෂා කරගැනීම සඳහායි. ඒක නිසයි honour killing කියලා කියන්නේ. අම්මයි තාත්තයි අනිත් අයයි එකතුවෙලා තරුණ ළමයෙක් සාතනය කරපු බව දැන ගෙන හිටියේ තවත් සම වයසේ හිටපු ගෑනු දරුවෙක් විතරයි. ඒ ළමයට මරණ තර්ජනය කරලා කියන්න එපා කියලා කියපු නිසා නොකිය හිටියා. අවුරුදු ගානක් මේක මේ විදියට තිබුණා.

දැන් බලන්න මේ කර්මය කළා, ඉවරයි. ඒ කිසිම කෙනෙක් අහුවෙන්නේ නෑ. එතැන විපාකයක් ජේන තරමට නෑ. සමහර වෙලාවට විපාකය නීතිය ඔස්සේත් එනවා. ස්වභාව ධර්මය ඔස්සේත් එනවා. සමහර වෙලාවට කර්මය විපාක දෙනකොට නීතියක් අවශ්‍ය නෑ.

කර්මයම තමයි නීතිය, කර්මයම තමයි ලෝක ධර්මය, කර්මයම තමයි ඒකේ මෙහෙය වන්නා. සමහර වෙලාවට කර්මය රටේ නීතිය ඔස්සේ ගිහිල්ලා රටේ නීතියට හේතුවෙලා රටේ නීතිය හරහා කර්ම විපාක එනවා.

ඉතින් දැන් මේ මරණය සිද්ධ කරලා බොහොම කාලයක් ගියා. කිසිම කෙනෙක් අහුවෙන්නේ නෑ. මේ තරුණ දරුවා හිටියා නැතිඋනා විතරයි දන්නේ. අවුරුදු ගානක් ගියා. අවුරුදු ගානක් ගියත් නැති වෙච්ච මනුස්ස ජීවිතිය පිළිබඳව විපරම් කිරීම සොයා බැලීම ඒ වගේම ඒ පිළිබඳව හාරා ඇවිස්සීම අදාළ ආයතනය නැවැත්තුවේ නෑ. කෙසේ හෝ වේවා ඒ බලයලත් ආයතනය එහෙම නැත්නම් පොලීසිය ගිහිල්ලා තොරතුරු හොයලා අර ජීවත්වෙලා ඉන්න සමවයසේ හිටපු ළමයා එකතුකරගෙන ඇහුවා. අහනකොට මේ දරුවා කිවවා අහවල් අවුරුද්දේ අහවල් දවසේ මෙන්න මේකයි සිද්ධ උනේ කියලා. නමුත් එයා නොවෙයි සාතනය කළේ. තමන්ගේ පවුලේ පියා අම්මා අනිත් සහෝදරයෝ තමයි කළේ. ඒ අය කර්මය කළා, හැංගුවා නමුත් ඒකෙ විපාකය එන එක වලක්වන්න බැරි උනා. නීතියටත් බෑ දරුවටත් බෑ කරපු කෙනාටත් බෑ. කර්මය හමාගෙන හමාගෙන ආවා. විපාක වශයෙන් ඒ දෙන්නා තුන්දෙනාම ඒවාට අහුවෙච්ච හැම එක්කෙනාම අද ජීවිතාන්තය දක්වාම හිර ගෙදර. හිර ගෙදර ඉඳගෙන ඒ අය තැපෙනවා.

Honour killing කියලා පවුලේ තත්වය රකින්න මැරුවා. නමුත් පවුලේ තත්වයත් නෑ, තමන්ගේ තත්වයත් නෑ, ඒවගේම ගමේ තත්වයත් නෑ. එයට සම්බන්ධ වෙච්ච අනිත් අයගේ තත්වයත් නෑ. දැන් ඒ තත්වය තිබෙන්නේ හිර ගෙදර. හිර ගෙදර කියන එක තත්වය රකින තැනක් නොවෙයි. එතැන දුක්බිත තැනක්.

කාල වශයෙන් ගත්තහම සාතනය සිදුකරන තැනත් විපාකය විඳින තැනත් දැන් බලන්න. කර්මය සිදු කරන තැනට විපාකය ළඟ වෙන්නත් පුළුවන්, දුර වෙන්න පුළුවන්. ඒක ස්වභාව ධර්මය හැටියට සෘජුව තමන්ගේ ගාවට එනවා, ඒක තමා තුලින් ලෙඩක් හැටියට එන්න පුළුවන්. ඊළඟට වටපිටාවේ තිබෙන දෙයක් හේතුවෙලා වෙන්න පුළුවන්, එහෙමත් නැත්නම් මොකක් හරි ආයතනයක් හරහා නීතිය ඔස්සේ එන්නත් පුළුවන්. ඒ කර්මය එන්නේ එක එක විදියටයි. විපාකය කියන එකයි මෙතැන තිබෙන්නාවූ විශේෂම දේ. ඔය මේ ජීවිතියේ. නමුත් විපාකය කියන එක මේ ජීවිතියේම වෙන්න ඕනෑ නෑ. තව දුර වෙන්නත් පුළුවන්. පුංචි කාලයේ කරපු එකක් ජීවිතියේ අවසාන කාලයේ එන්න පුළුවන්. එතකොට තවත් වැඩිපුර දුරයි. ඒ විතරක් නොවෙයි. කර්මය උප්පතියෙන් එහාට යනවා. කර්මය කරපු කාලය, කර්මය කරපු ස්ථානය, කර්මය කියන්නාවූදේ දේ රැස් කරපු තැන, ප්‍රතිසන්ධියටත් කලින් ජීවිත එකකට නොවෙයි දෙකකට තුනකට නොවෙයි ඊටත් වඩා යනවා. කාල වශයෙන් ගත්තට පස්සේ ආත්ම ගානක් දුරයි. කර්මය කරලා තිබෙන්නේ ආත්ම ගණනකට කලින්, ඒ

උනාට ඒකෙ තිබෙන්නාවූ විපාක ශක්තිය විපාක ගතිය පැනගෙන එනවා ඒ ආත්ම ගණනෙන් පස්සේ. ඔන්න ඔය කථාව තමයි මේකේ කියන්නේ.

ඇත්තටම විපාකය කියන එක සාමාන්‍යයෙන් අර්ථ ගන්වනකොට ‘පාක’ කියන වචනයක් කියන්නේ ‘පැහිව්ව’ ‘මේරීම ස්වභාවය පත් වූ’ කියන එකයි. එතකොට යම්කිසි තැනක ක්‍රියාවක් හැටියට කුසලයක් හෝ අකුසලයක් හෝ සිදු උනානම් ඒ කුසලය හෝ අකුසලය විපාකය ගෙන දෙවන්න මෝරන්න ඕනෑ. ඒක පැහෙන්න ඕනෑ. එක පැහිලා මෝරලා ඊළඟට මේරීම ස්වභාවයට ඉදිමීම සවභාවයට පත් උනාට පස්සේ තමයි විපාක කියන අවස්ථාවට එන්නේ. කර්මයක් හදනවා වාගේ නොවෙයි, කර්මය හදන තැන ස්වභාවයයි කර්මය විපාක දෙන තැනයි වෙනස්. පාප කර්මයක් කරන වෙලාවේදී පාප කර්මය කරන කෙනාට දැඩි වීර්යවන්ත සෘජු මාන්ත අධික ස්වභාවයක් ඇති වෙන්න පුළුවන්. නමුත් විපාකය ඒ හා සමානව එන්නේ නෑ. විපාකය තිබෙන්නේ සෘජු භාවයක් නැති වීර්යත් නැති පහත් වෙව්ව අසරණ වෙව්ව බැගෑපත් වෙව්ව දීන වෙව්ව හීන වෙව්ව ස්වභාවයක්. කර්මය කරන වෙලාවට වගේ නොවෙයි විපාකය එනකොට එන්නේ අමුතු විදියකට. මේ විපාකයේ තිබෙන්නාවූ ස්වභාවය ගැන කියන්නේ, විත්ත චෛතසික ධර්ම වශයෙන් flow වෙන්නේ ගලාගෙන යන්නේ ශාන්තවයි කියලා. කිසිම විදියක තල්ලුවක්, විපාක දේවා කියලා මිරිකා හැරීමක්, මේක විපාකයක් හැටියට ඉදිරිපත් වේවා කියලා තල්ලු කිරීමක්, push කිරීමක්, මිරිකීමක්, තෙරපීමක්, විපාකයට අවශ්‍ය නෑ. විපාකය ස්වභාවයෙන්ම වතුර ගලන්න වගේ එනවා. ඒ විපාකයේ ස්වභාවය කියලා තිබෙන්නේ උත්සාහයක් නැති ශාන්ත ස්වභාවයක් කියලා. නිරුත්සාහික ශාන්ත ගතියක් තිබෙනවාලු ඔය විපාක දෙන තැන.

විත්ත චෛතසික ධර්ම ගැන කියනකොට ශාන්ත ගති දෙකක් සඳහන් කරනවා. මෙතැන ශාන්ත ගතියක් කියලා කියන්නේ විත්ත චෛතසික ධර්මයන්ගේ කැළඹිව්ව නැති ගතියට. ඒකයි මෙතැන ශාන්ත ගතිය කියලා කියන්නේ. අපි පිං කමක් කරන වෙලාවේදී ඉතිපිසෝ ස්වාක්ඛාතෝ සුපටිපන්නෝ ආදී ගාථා ශාන්තව කිය කියා වන්දනා කරනවා, මල් පහන් පුජා කරනවා, බෝධි පුජා කරනවා, දානේ දෙනවා, එතැනදී ශාන්ත ගතිය කියලා කියන්නේ පරිසරාත්මකව. පරිසරය වශයෙන් වෙනත් ඒවාට යනවාට වඩා ස්ථාන වශයෙන් ක්‍රියා වශයෙන් ශාන්තව කලබයක් නැතුව සිද්ධ කරනවා. හැබැයි එතැනදී ඒක නියම ශාන්ත ගතියක් නොවෙයි, විත්ත චෛතසික වශයෙන්. හේතුව, එතැන තිබෙනවා අලෝභ අදෝස අමෝභ කියන කුසල මුල් එක්ක හිතේ වීර්ය චෛතසිකය විතර්ක චෛතසිකය පැන පැන සද්දයක් ඇති කරමින් පවතින ගතියක්. ඒක නිසා කුසල කර්මය කරන වෙලාවේදී ඒකට අවශ්‍යයි යම්කිසි ගැමීමක්. හිත මෙහෙයවන මහා ගැමීමක් අවශ්‍යයි, මෙහෙයවන ගතියක් අවශ්‍යයි. ඒක නිසා අපි සාමාන්‍යයෙන් කිව්වාට කුසල් කරන වෙලාවේ ශාන්තයි කියලා

විත්ත වෛතසික ධර්ම ක්‍රියාත්මක වීම වශයෙන් ගත්තහම ඒක ශාන්ත නෑ. එතැන ටිකක් වැඩ වැඩියි. නමුත් විපාකය එහෙම නොවෙයි.

විපාකය කියලා කියන්නේ කුසලයක් කරනවාටගේ නිකං පැනගෙන ඉදිරිපත් වෙලා නටාගෙන ඇවිල්ලා විපාක දෙන එකක් නොවෙයි. හරියට උඩ තිබෙන ගලක් පහළට වැටෙනවා වගේ උත්සාහයක් නැතුව නිරුත්සාහික වශයෙන් විත්ත වෛතසිකයෝ පහළ වෙනවා විපාක හැටියට. ඒ විපාකයේ ස්වභාවය. දැන් අපේ ජීවිතිය ඇතුලේ මොනවාගේ දේවල් කර්ම විපාක හැටියට ඉස්සරහට දාන්න තිබෙනවාද කියලා අපි තවම දන්නේ නෑ. ගොඩක් කර්ම තිබෙනවා. විසාල ප්‍රමාණයක් තිබෙනවා. ඒවා හෙමිනිට හෙමිනිට ඒ ඒ තැන් වලදී අවස්ථානුකූලව අපේ ජීවිතියට මුදා හැරලා දානවා. අපිට තේරෙන්නෙත් නෑ. අපිට සමහර විට දැනෙන්නෙත් නෑ. ඒක නිසා බොහොම මෘදු ගතියක් නිස්කලංක ගතියක් නිරුත්සාහික ගතියක් තිබෙනවා මේ විපාක සිත්වල. ඒ නිසා තමයි නිදා ගන්න කොට හවාංග සිත් ජේලියක්, හවාංග සිත් පරම්පරාවක් යන්නේ. ඒ නිදාගෙන ඉන්න එක්කෙනාටවත් තේරෙන්නේ නෑ හරියාකාරව මේ යන්නේ හවාංග සිත් කියලා. ඇත්තටම මේ හවාංග සිත් කියන්නේ විපාක සිත් සමූහයක්. විපාක සිත් පරම්පරාවක්. විපාක සිත් ජේලියක්. ඒක නිසා නිරුත්සාහික වශයෙන් ශාන්ත වශයෙන් තමයි මේ විපාක සිත් ගලාගෙන යන්නේ. වක්බු ද්වාර - සෝත ද්වාර - සාණ ද්වාර - ජීවිතා ද්වාර වල පහළ වන සිතුවත් ඒ වගේ. සම්පට්ච්ඡන සන්තීරණ සිතුවත් ඒ වගේ. නිරුත්සාහික වශයෙන් පහළ වෙනවා.

අනිත් එක තමයි ශාන්ත ගති දෙකක් තිබෙනවා. එකක් තමයි ඔය රහතන්වහන්සේලාගේ තිබෙන්නා වූ ක්‍රියා සිත්. ඒ ක්‍රියා සිතුවත් හරිම ශාන්තයි උපශාන්තයි කියලා කියනවා. රහතන්වහන්සේලාට පහළ වෙන්නේ ක්‍රියා සිත්. උන්වහන්සේලාට කුසල නෑ. උන්වහන්සේලාගේ සිත් හරිම ශාන්තයි. ඒවත් නිරුත්සාහිකව ගතියෙන් යුක්තයි. ඒ සිත් වලත් තිබෙනවා ශාන්තව ගලාගෙන යන පහළ වීගෙන යන ගතියක්. හැබැයි එතැන ශාන්ත ගතියයි විපාක වල ශාන්ත ගතියයි කියන්නේ දෙකක්. ඔන්න ඔය කාරණය පටලවාගන්න හොඳ නෑ.

- රහතන්වහන්සේලාගේ සිතේ පහළ වෙන ක්‍රියාසිත් වල ඒ ශාන්ත ගතිය තිබෙන්නේ උන්වහන්සේලාගේ සිත් වල කෙලෙස් නැති නිසා, කර්ම හැදෙන්නේ නැති නිසා. කර්ම හැදීමෙන් තොර වෙව්ව නිසා.
- විපාකයක ශාන්ත ගතිය නිරුත්සාහික ගතිය තිබෙන්නේ ඒක කර්මයක විපාකයක් හැටියට ඉලිප්පිලා යන නිසා.

ඔන්න ඔය කාරණා දෙක අපි හොඳට හිතේ තියාගෙන මේ විපාක ප්‍රත්‍යය පිළිබඳව තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

විපාක කියලා කියන්නේ ඉස්සරවෙලා යම්කිසි තැනක, යම්කිසි භවයක, යම්කිසි ජීවිතියක හදපු විත්ත වෛතසික සමූහයක් හින්දාවෙන් වර්තමානයේ පහළ වෙන්නා වූ විත්ත වෛතසික ධර්ම. නමුත් මේ විපාක සිත් ටික විපාක වෛතසික ටික මේ වෙලාවේදී උඩට එන්න මේ වෙලාවේදී මතු වෙන්න මාතෘත්වය හැටියට තිබෙන කර්ම ගතිය මීට කලින් වෙච්ච එකක්. එතකොට දැන් මෙතැනදී විපාක හැටියට පහළ වෙන්නේ තව නාම ධර්ම ටිකක්. ඒ කියන්නේ විත්ත වෛතසික ධර්ම ටිකක් පහළ වෙන්නේ. මේ විත්ත වෛතසික ධර්ම ටික සමග ඒ එක්කම පහළ වෙනවා රූප සමූහයක්. ඔය රූප ටිකයි විත්ත වෛතසික ටිකයි විපාකයක් හැටියට ක්‍රියාත්මක වෙන විදිය අපි තේරුම් ගන්න ඕනෑ.

මම පළමුවෙන් කිව්වා ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාව. ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාව කියලා කියන්නේ විපාක අවස්ථාවක්. ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී ප්‍රතිසන්ධිය ගන්න කොට ප්‍රතිසන්ධි සිතයි ඒ හා සමග වෛතසික ධර්ම සමූහයකුයි පහළ වෙනවා. ඒ පමණක් නොවෙයි ඒ අවස්ථාවේදී පහළ වෙනවා රූප ධර්ම ටිකකුත්, රූප ලෝකයකට සම්බන්ධ නම්. එතකොට කාරණා තුනක් පහළ වෙනවා, සිතත් වෛතසික ධර්ම සමූහයකුත් සහ ඒ එක්කම ඇදී පවතින රූප කොටසකුත්. එතකොට මේ වර්ග තුන පහළවන කොට පහළ වෙන්නේ පෙර ජීවිතියේ කර්මයක විපාකයක් නිසා.

දැන් මේ ටික විපාක ප්‍රත්‍යය වෙනවා. මේ විපාකය කියන එක ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ කර්මයට නොවෙයි. විපාකය පහළවන අවස්ථාවේදී ඒ ඒ ගොල්ලන්ටයි ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ. වෛතසික ටික ප්‍රත්‍යය වෙනවා සිතට. සිත ප්‍රත්‍යය වෙනවා වෛතසික වලට. ඊළඟට සිත ප්‍රත්‍යය වෙනවා වෛතසික වලටත් ඊළඟට රූප වලටත්. ඔය වගේ මේ පහළ වෙන විපාක වෛතසික ටික ඒ වෙලාවේදී ඔවුනොවුන්ට ප්‍රත්‍යය වෙන ගතියක් තිබෙනවා. දැන් අපි හිතමු ඒක ඉවරයි කියලා.

ඒ කියන්නේ ප්‍රතිසන්ධිය ඇති උනා. ඒක ඉවරයි. ඊට පස්සේ ප්‍රචාන්ති අවස්ථාවට එනවා. පළවෙනිම අවස්ථාව එනම් හටගන්නා අවස්ථාවට (ප්‍රතිසන්ධි මොහොතට) පස්සේ දෙවෙනි ක්ෂණයේ ඉඳලා පවතින්නේ ප්‍රචාන්ති අවස්ථාව. ප්‍රචාන්ති අවස්ථාවේදීත් පහළ වෙන්නේ විත්ත වෛතසික රූප. මේ විත්ත වෛතසික රූප ඔවුනොවුන්ට එකිනෙකාට ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

ආන්න ඒ එකිනෙකාට ප්‍රත්‍යය වීම අපි උදාහරණයක් හැටියට මේ සිත් වලට පුද්ගල භාවයක් ආරෝපණය කරලා (personalize කරලා) ගත්තොත් මේ විදියයි. මීට කලින් ජීවිතියක කරපු කර්මයකින් වෛතසික ටිකකුත් සිතකුත් පහළ වෙනවා. ඊළඟට ඒ එක්කම රූප ටිකකුත් පහළ වෙනකොට අපි ඒවාට පුද්ගල ස්වභාවයක් ආරෝපණය කරලා නාම ධර්ම කලා කරවනවා කියලා හිතමු. එතකොට ඒ වෛතසික ටික හිතට කියාවි ‘අපි දෙගොල්ලෝ

එකතු වෙලා ඉස්සෙල්ලා තැනක කර්ම කරානේ. ඒක හින්දා නේද අපි මේ ආවේ මෙතැනට' කියලා. එතකොට හිත වෛතසික වලටයි රූපවලටයි කියාවි 'ඒක නේන්නම් අපි ඉස්සර කරපු එකක බලයෙන් තමයි මේ ආවේ, ඒක නිසයි මෙහෙ ඉන්නේ, පෙර එකකින් පහළ වෙච්ච හින්දා අපි මෙහෙම වැඩ කරගෙන යමු' කියලා ඒ වෙලාවේදී ඒ එක එක කෙනාට යොමුවෙන ගතියක්, ප්‍රත්‍යය වෙන ගතියක් එක එකකෙනාට උදව්වෙන උපකාරවන ගතියක් ඒ වෙලාවේදී පිහිටනවා. ඔන්න ඔය ගතියට කියනවා විපාක ප්‍රත්‍යය කියලා.

හිතත් ඇවිල්ලා ඒ වෙලාවේදී විපාකයක්. වෛතසිකත් විපාක. රූපයත් විපාක. එතකොට ඒ පහළ වෙච්ච හිත එතැන විපාක හැටියට පහළ වෙලා ඉන්නා වූ වෛතසිකයන්ට උපකාර වෙනවා. එතැන පහළ වෙලා තිබෙන වෛතසික ධර්ම ටිකත් විපාකයකින් ඇවිල්ලා තිබෙන්නේ. විපාකයකින්ම පහළ වෙලා තිබෙන වෛතසික ටික විපාකයකින්ම පහළ වෙලා තිබෙන සිතට උපකාර වෙනවා. ආන්න ඒ විදියට බන්ධනය වෙන ඒකට උදව්වෙන උපකාරවන ගුණ ස්වභාවයක් තමයි ඔකේ තිබෙන්නේ.

විපාක වශයෙන් පහළ වෙන සිත් ඔක්කොම තිබෙනවා 36 ක්. ඒ ටිකයි වෛතසික ධර්ම 38 තිබෙනවා. ඒ වෛතසික ධර්ම 38 යි සිත් ටිකයි තමයි කුසල් වශයෙන් හරි අකුසල් වශයෙන් හරි අහේතුක වශයෙන් හරි විපාක කථාවට ඉදිරිපත් වෙන්නේ.

ඊළඟට මේ විපාක පිළිබඳව කියනකොට තව කථාවක් අපි දැන ගන්න ඕනේ. ඒ තමයි, මේ විපාක කියන ඒවාට හැම තැනකදීම 'විපාක' කියලා නමක් තියන්නේ නෑ. යම් යම් හේතු කාරණා නිසා යම් යම් ධර්ම ස්වභාව නිසා මේවාට වෙන වෙන නම් මේ ධර්ම විග්‍රහයේදී කරලා තිබෙනවා. සමහර වෙලාවට අපේ පින්වතුන්ට යම්කිසි ධර්ම කාරණයක් භොයාගෙන තේරුම් ගන්න උත්සාහ කරන අවස්ථාවේදී සමහර වෙලාවට මේවා තේරුම් ගන්න බැරි වෙන්නේ එකම ධර්මය තව තැනක කියනකොට ඒ ධර්මයේ තිබෙන තවත් යම්කිසි වෙනත් වූ ගුණයක් නිසා එතැන පාවිච්චි කරලා තිබෙන්නේ වෙන නමක්. ඒක නිසා ධර්මය තේරුම් ගන්න ටිකක් ආමාරැයි. මේ එක ධර්මයක හැඩ වැඩ ගුණ ගොඩක් තිබෙනවා. ඒකයි ප්‍රශ්නේ. අපි බලන්නේ එකයි, නමුත් එකේ ගොඩක් තිබෙනවා. හරියට කියනවා නම් පාන් කියන ඒවා කන්නත් ගන්නවා. ඒවාගේම පාන් කියන ඒවා තුවාල වලට බදින්නත් ගන්නවා පරණ කාලේ. එතකොට ඒක බෙහෙතක් හැටියටත් තිබෙනවා. කකුලෙන් බදිනවා බඩටත් කනවා. එතකොට ගුණ දෙකක්. ආන්න ඒ වගේ එක ධර්මයක තිබෙනවා අමුතු අමුතු හැඩ ගුණ. ඒවා තමයි මේ පටිඨානයේ කියලා දෙන්නේ.

දැන් අපි හිතමු හතරැස් පෙට්ටියක් ගත්තොත් ඒ පෙට්ටිය මේසයක් උඩ තිබ්බහම ඒකෙ තිබෙනවා පැති 6ක්. ඒ කියන්නේ ඒ පෙට්ටියේ උඩ පැත්ත කියලා කථා කරන්න දෙයක්

තිබෙනවා. ඒ පෙට්ටියේ යට පැත්ත කියලා කලා කරන්න දෙයක් තිබෙනවා. ඒ පෙට්ටියේ වම් පැත්ත කියලා කලා කරන්න දෙයක් තිබෙනවා. ඒ පෙට්ටියේ දකුණු පැත්ත කියලා කලා කරන්න දෙයක් තිබෙනවා. ඒ පෙට්ටියේ ඉදිරි පැත්ත කියලා කලා කරන්න දෙයක් තිබෙනවා. ඒ පෙට්ටියේ පිටුපස කියලා කලා කරන්න දෙයක් තිබෙනවා. එතකොට මේ එකම වස්තුවේ තිබෙනවා පැති වශයෙන්ම යම්කිසි ආකාර කීපයක්. ඒ වගේ එක ධර්මයක් ගත්තහම ඒ ධර්මයේ තිබෙනවා ගුණ වශයෙන් එක ආකාරයක්, ක්‍රියාත්මක වීම වශයෙන් එක ආකාරයක් පොදු වශයෙන් එක ආකාරයක්. පෞද්ගලික වශයෙන් තවත් ආකාරයක්. ඔය වගේ ලක්ෂණ තිබෙනවා. ඒක නිසා දැන් මම මේ වේලාව වෙනකම්ම වචන හැසිරවීම ධර්මයේ හැටියට කියලා දුන්නේ විපාක කියන වචනය මුල් කරගෙන. ඇයි ඒකට විපාක කියලා කිව්වේ? ඒකට විපාකය කියලා කිව්වේ ඉස්සර වෙලා වෙච්ච දේක ගැට ගැහිච්ච දේක පිපිරීමක් මේ. ඉස්සරවෙලා රැස්කරපු බලයක පුපුරා විහිදවීමක් මේ සිද්ධ වෙන්නේ. ඒක නිසා පාක ස්වභාවයෙන් පැහිච්ච ස්වභාවයෙන් මේච්ච ස්වභාවයෙන් ගත්තහම විපාකය කියලා කියනවා.

මේ විපාක වල තවත් තිබෙනවා අමුතු ගතියක්. ඒ ගතිය තමයි අව්‍යාකෘත ගතිය. අව්‍යාකෘත ගතිය කියලා කියන්නේ නිරුත්සාහික ගතිය. උත්සාහයක් නෑ. ඒ කියන්නේ කුසලත් නොවෙන අකුසලත් නොවෙන ගතිය නිසා කියනවා අව්‍යාකෘත කියලා. ඒ කියන්නේ කිසි දෙයක් නිෂ්පාදනය කරන්න බෑ. අන්න ඒක නිසා මෙතැන කලා කරනවා විපාකය කියන එක අව්‍යාකෘත ධර්මයක් හැටියට. ක්‍රියා අව්‍යාකෘත - විපාක අව්‍යාකෘත - රූප අව්‍යාකෘත - නිර්වාණ අව්‍යාකෘත කියලා අව්‍යාකෘත ධර්ම තිබෙනවා 4 ක්. ඉතින් අව්‍යාකෘත වචනය පාවිච්චි කරනකොට ස්ථාන හතරකටම කියනවා. ‘විපාකය’ කියනකොට එක තැනකට කියනවා.

විපාක කියනකොට කුසලයේ විපාක කියලා කියනවා. අකුසලයේ විපාකය කියලා කියනවා. හැබැයි නිර්වාණයට විපාකය කියලා කියන්නේ නෑ. අපි මාර්ගය වඩලා වඩලා නිවන් දකිනවා. නමුත් ඒක තමයි මේ මාර්ගයේ විපාකය කියලා කියන්නේ නෑ, ඒකට පාවිච්චි කරන්නේ නෑ. ඒකට හේතුව නිර්වාණය කියන එකේ මේරීම භාවයට පත් වෙච්ච ගතියක් නෑ. ඒකෙ උපශාන්ත ගතියෙනුත් උපශාන්ත ස්වභාවයක් තිබෙන්නේ. හැබැයි එතැනට පාවිච්චි කරන වෙන වචන ස්වභාවයක් තිබෙනවා. ඒක තමයි අව්‍යාකෘතය. කුසලත් නොවෙයි අකුසලත් නොවෙයි. ඒවගේම ඉස්සරහට විපාක දීම පිණිස නිෂ්පාදන කිරීමක් මුකුත් මේ අව්‍යාකෘත ධර්මවල නෑ. විපාක වලටත් අව්‍යාකෘත කියනවා. ක්‍රියා සිත් වලටත් අව්‍යාකෘත කියලා කියනවා. රූප ධර්ම වලටත් අව්‍යාකෘත කියලා කියනවා. නිර්වාණ ධාතුවටත් අව්‍යාකෘත කියලා කියනවා. අපි දැන් විපාක කලාවක් කරගෙන යන නිසා මෙතැනදී ගන්නේ විපාක අව්‍යාකෘතයයි.

ඒක නිසා මේ වීථි වාර කියනකොට එක වීථි ධර්මයක් මේ විදියට කියවෙනවා.

අබ්‍යාකතො ධම්මො අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස විපාකපච්චයෙන පච්චයො - විපාකාබ්‍යාකතො එකො ඛන්ධො තිණ්ණන්තං ඛන්ධානං චිත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. තයො ඛන්ධා එකස්ස ඛන්ධස්ස චිත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. ද්වෙ ඛන්ධා ද්විත්තං ඛන්ධානං චිත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. පට්ඨන්ධික්ඛණෙ විපාකාබ්‍යාකතො එකො ඛන්ධො තිණ්ණන්තං ඛන්ධානං කටත්තා ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. තයො ඛන්ධා එකස්ස ඛන්ධස්ස කටත්තා ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. ද්වෙ ඛන්ධා ද්විත්තං ඛන්ධානං කටත්තා ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. ඛන්ධා චත්ථස්ස විපාකපච්චයෙන පච්චයො.

අබ්‍යාකතො ධම්මො අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස විපාකපච්චයෙන පච්චයො - මේක තවත් පැහැදිලි කරගන්න නම් මේකට මෙහෙම එක්කාසු කරොත් තේරුම් ගන්න පුළුවන්. විපාක අබ්‍යාකතො ධම්මො විපාක අබ්‍යාකතස්ස ධම්මස්ස විපාකපච්චයෙන පච්චයො කියලා.

දැන් මම මේ පින්වතුන්ට කිව්වා ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී පහළ වන සිතයි වෛතසික ටිකයි රූපයි ගැන. එතකොට ඒ සිත විපාක අව්‍යාකෘත සිතක්. වෛතසිකත් විපාක අව්‍යාකෘත වෛතසික. රූපත් විපාක අව්‍යාකෘත රූප. එතකොට මේ ගොඩවල් තුන, මේ අව්‍යාකෘත ධර්ම ඔවුනොවුන්ට උපකාර වෙනවා විපාක වශයෙන්. අව්‍යාකෘත ධර්මයක් අව්‍යාකෘත ධර්මයකට විපාක ප්‍රත්‍යය ගුණයෙන් විපාක ප්‍රත්‍යය ශක්තියෙන් උපකාර වෙනවා කියන එකයි මෙහි තිබෙන්නා වූ ස්වභාවය.

මෙහිදී කවුද විපාක ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ? කවුද විපාක ප්‍රත්‍යය ගන්නේ? චිත්තය කියන අව්‍යාකෘත ධර්මය වෛතසිකයන්ට විපාක ප්‍රත්‍යය වෙනවා. එතකොට චිත්තය කියන එකේ උපකාරය ලබන්නේ වෛතසික ධර්මයෝ. වෛතසික ධර්මයන්ගේ විපාක ප්‍රත්‍යය දෙනවා සිතට, ඒ වෛතසිකයන්ගේ විපාක ප්‍රත්‍යය උපකාරය ලබන්නේ සිත.

ඒක මේ විදියට මෙතැනදී ස්කන්ධ කථාවක් එක්කාසු කරලා කියලා දෙනවා. රූප වේදනා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියලා ස්කන්ධ 5 ක් තිබෙනවා. ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී එතැන තිබෙන්නේ නාම ධර්ම රංචුවක්. ඒ නාම ධර්ම රංචුවට සාපේක්ෂව රූප ධර්ම කාණ්ඩයකුත් තිබෙනවා. පඨවි ආපෝ තේජෝ වායෝ වර්ණ ගන්ධ රස ඕජා භාව රූප ජීවිත ඉන්ද්‍රිය වගේ රූප සමූහයක් තිබෙනවා.

එතකොට මේකේ තිබෙනවා විපාකාබ්‍යාකතො එකො බන්ධො තිණ්ණන්නං බන්ධානං විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො කියලා මේ කියන්නේ ප්‍රචාත්ති අවස්ථාව. විත්ත සමුට්ඨාන රූප තිබෙන්නේ ප්‍රචාත්ති අවස්ථාවේ.

සිතයි වෛතසික ධර්ම පොදියකුයි ඔතැන තිබෙන්නේ. ජේන්නේ නැති ඉතාමත්ම සුක්ෂම ඉතාමත්ම සියුම් වූ හිතටම බැඳී පවතින විත්ත ගති සමූහයක් මෙතැන තිබෙනවා. ඒකෙන් එකක් තමයි වේදනාව. එකක් තමයි සංඥාව අනිත් එක තමයි විඤ්ඤාණය අනිත් එක සංස්කාර. මේ කියන්නාවූ කොට්ඨාස හතර තමයි තිබෙන්නේ. මේ නාම ස්කන්ධ 4 යි රූපයි එකතැන තිබෙන විපාකයකින් ආපු ඒවා. ඒක නිසා කියනවා - විපාකාබ්‍යාකතො එකො බන්ධො තිණ්ණන්නං බන්ධානං විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. (විපාකාබ්‍යාකතො එකො බන්ධො) = අපි හිතමු වේදනාව කියලා. එතකොට වේදනාව කියන්නේ විපාක අබ්‍යාකත එක් ස්කන්ධයක්. ඒක හැර තවත් තිබෙනවා සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියලා ස්කන්ධ තුනක්. එතකොට මේ වේදනාව කියන විපාකයෙන් මතුවෙව්ව ස්කන්ධය අනිත් සංඥා සංඛාර විඤ්ඤාණ කියන ස්කන්ධ තුනට සහ ඒ එක්කම ඒ ගොල්ලන්ගේ තිබෙන ආශීර්වාදයෙන් ඒ ළඟම පහළ වෙලා තිබෙන්නා වූ විත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ට විපාක ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා. ඒ කියන්නේ විපාක උපකාරය ලබනවා. වේදනාව කියන ධර්මයේ තිබෙන ප්‍රත්‍යය ශක්තිය යනවා සංස්කාරයටයි - සංඥාවටයි - විඤ්ඤාණයටයි සහ ඒ එක්කම තිබෙන විත්ත සමුට්ඨානික රූපයන්ටයි. එතකොට එක්කෙනෙකුගේ බලය විහිදිලා ගියා.

ඊළඟට කියනවා තයො බන්ධා එකස්ස බන්ධස්ස විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො කියලා. දැන් මෙයාගෙන් යම්කිසි බලපෑමක් උදව්වක් උපකාරයක් අනිත් තුන්දෙනාට සහ රූප වලට යනකොට අනිත් තුන්දෙනාගේ උපකාරය මේ තනි වේදනාවට සහ ඒ හා සමග උපන්නාවූ රූප ධර්මයන්ට උපකාර ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා = එකක් මම දෙනවා, එතකොට අනිත් තුන්දෙනාගෙන් මට ලැබෙනවා. උදාහරණයක් බලමු. එක මනුස්සයෙක් ඇපල් ගෙඩියක් කපලා එතැන ඉන්න හතර දෙනෙකුට දෙනවා. එතකොට එක මනුස්සයෙකුගෙන් හතර දෙනෙක් ඇපල් ගෙඩිය ලබා ගත්තා. එතකොට ඒ හතර දෙනාට ඒ ඇපල් උපකාරය ලැබුණේ එක්කෙනෙකුගෙන්. එතකොට ඒ එක්කෙනාට හතර දෙනාම කියනවා thank you කියලා. එතකොට ඒ thank you එක යන්නේ එක්කෙනෙකුට. ඇපල් කෑලි හතරක් ආව එක්කෙනෙකුගෙන් ඊළඟට thank you එක හතර දෙනාගෙන් එක්කෙනෙකුට යනවා. ඔන්න ඔය විදියට එක ධර්මයක විපාක ප්‍රත්‍යය අනිත් හතර දෙනාට ලබා දෙනවා. ඒ අයගේ ප්‍රත්‍යය ශක්තිය එක්කෙනෙකුට ලැබෙනවා.

ඒවාගේම තමයි ද්වේ බන්ධා ද්වීන්තං බන්ධානං විත්තසමුට්ඨානානඤ්ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. මෙතැනදී හරි පරෙස්සම් වෙන්න ඕනෑ. නාම ධර්මයෝ තිබෙන්නේ හතරයි. වේදනාව සංඥාව සංඛාර සහ විඤ්ඤාණ. ඒ හතර දෙනා ඔවුනොවුන්ට ප්‍රත්‍යය වෙනවා. නමුත් කචදාකචත්ම රූපය ඒ අයට ප්‍රත්‍යය වෙන්නේ නෑ. ඒ කියන්නේ රූපය නිසා නාමය විපාක ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා කියලා කියන්නේ නෑ. හැමවේලාවෙම නාම ධර්ම වලින් තමයි රූපයට යමක් හම්බවෙන්නේ. රූප ධර්ම නිසා නාම ධර්මයන්ට හම්බ වෙන්නේ නෑ. ප්‍රචෘත්ති අවස්ථාවේදී ක්‍රියාත්මකවන විදිය තමයි මේ කිව්වේ.

ඊළඟට බලමු ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාව.

පටිසන්ධික්ඛණේ විපාකාබ්‍යාකතො එකො බන්ධො තිණ්ණන්තං බන්ධානං කටත්තා ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො = ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී විපාක වශයෙන් ඉදිරිපත්වන එක නාමස්කන්ධයක් අනිත් ස්කන්ධ තුනට සහ ඒ හා ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේ පහළ වෙන්නා වූ රූපයන්ට විපාක ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

තයො බන්ධා එකස්ස බන්ධස්ස කටත්තා ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො = ඒවාගේම තමයි ස්කන්ධ ධර්ම තුනක් එක ස්කන්ධයකට සහ රූපයන්ට විපාක ප්‍රත්‍ය ගුණයෙන් උපකාර වෙනවා.

ද්වේ බන්ධා ද්වීන්තං බන්ධානං කටත්තා ච රූපානං විපාකපච්චයෙන පච්චයො. = ඒවාගේම ස්කන්ධ දෙකක් අනිත් ස්කන්ධ දෙකටත් රූපයන්ටත් විපාක ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

බන්ධා වත්ථුස්ස විපාකපච්චයෙන පච්චයො = ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී, ප්‍රතිසන්ධිය ලබාදෙන මොහොතේදී විපාක සිත් වලට සම්බන්ධ වූ නාම ධර්ම හතරම එනම් වේදනාව සංඥාව සංඛාරය සහ විඤ්ඤාණ, ඒ නාම ධර්ම වලට ඉන්න උපකාරවන හෘදය වස්තු රූපයට විපාක ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වෙනවා.

ප්‍රතිසන්ධි අවස්ථාවේදී සහ ප්‍රචෘත්ති අවස්ථාවේදී උපකාරවන ආකාරය ඔය විදියට අපි දැන ගන්න ඕනෑ. මම මේ දක්වාම මේ පින්වතුන්ට මතක් කළේ විපාක වශයෙන් මතුවන ධර්ම වල ඒ හා සමග පහළවන අනිත් ධර්ම වලට ඒ ක්ෂණයේදීම උපකාරවන උදව්කරගන්න ගතියක් තිබෙන බව. පුථුජ්ජන නොදියුණු සිතක් ඇති කෙනාට එහෙම ධර්ම වෙන් කරලා හඳුනා ගන්න පුළුවන් කමක් නෑ. අපි ඔක්කොම ධර්ම රංචු එක පොදියට අරගෙන ඒකට එක නමක් දාලා සඳහන් කරනවා. ධර්ම එකට ගොඩ ගහලා ගෝනි කරලා මිටියට බැඳ

ගන්න හිතක් තමයි සාමාන්‍ය පුපුරුණයාට තිබෙන්නේ. ඒක නිසා පුපුරුණයා ඒ ගොඩවල් වල ඇලෙනවා. පුපුරුණයා ඒ එක ගොඩකට ගන්න නාම ධර්මයන් කෙරෙහි බැඳෙනවා. ගොඩකට ගන්න රූප ධර්මයන් කෙරෙහි බැඳෙනවා. නමුත් බුදුරජාණන්වහන්සේගේ ආර්ය ධර්මයේ තිබෙන්නේ එක ධර්මයක්වත් පොදියට ගන්නේ නැතුව ධර්ම ඔක්කෝම වෙන් වෙන් කරලා වෙන් වෙන් කරලා තනි කරලා දැන ගන්නවා. තනි කරලා වටහා ගන්නවා, තනි කරලා අවබෝධ කරගන්නවා. ඒ ධර්ම වල තිබෙන්නා වූ තනි තනි ගුණ තනි තනි ශක්ති කොහොමද තනියෙන් තනියෙන් ඉන්න ඒවා දෙන්නා තුන්දෙනා වෙලා උදව් වෙන්නේ, දෙන්නා තුන්දෙනාගෙන් දෙන උදව් තනි තනියෙන් ලබන්නේ කොහොමද කියන විග්‍රය තමයි මේ පටියාන ධර්ම විග්‍රය ඔස්සේ කෙරෙන්නේ.

ඒක නිසා මේ පින්වත් සැම දෙනාම අද ගොඩක් සතුටු වෙන්න අපි නැවත වතාවක් online ධර්ම මණ්ඩපය හරහා එකතුවෙලා ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සන්තානය ප්‍රඥාවෙන් පිරුණු ශ්‍රද්ධාවෙන් පිරුණු සෘජු භාවයෙන් පිරුණු බහුශාක භාවයෙන් පිරුණු ප්‍රසන්න භාවයෙන් පිරුණු උන්වහන්සේගේ සිත විනිවිදගෙන ගිහිල්ලා උන්වහන්සේගේ සිත සපර්ෂ කරලා උන්වහන්සේගේ පැහැදිලි ඒ උතුම් වූ ඥානය ස්පර්ශ කරමින් වෙන වෙනම හඳුනාගත් ධර්ම කථනයක් අපිට උන්වහන්සේ සිදු කළා, බොහොම කරුණාවෙන්. ඒ කියලා දීපු ධර්ම අපේ මට්ටමෙන් තමයි ගලවාගන්න මහත්සි ගන්නේ.

ඉතින් අපිට මේ පහුගිය දවස්වල මේ පින්වතුන්ට ධර්මය කියලා දෙන්න ඉදිරිපත් වෙන්න නොහැකි උනේ ලොව්තුරා බුදුරජාණන්වහන්සේ මේ ගාමිහිර වූ සුන්දර වූ අති මනෝහර වූ ධර්මය අවබෝධ කරගත්ත ඒ ධර්මය දැකපු ධර්මය සුන්දරව අත්විඳපු ඒ පුණ්‍යභූමියට ශුද්ධ භූමියට ඒ බුද්ධගයා ශුද්ධ භූමියට පුණ්‍ය භූමියට අපි කායික වශයෙන් සිත වශයෙන් අපි වැඩම කළා. ඉතින් අපි වැඩම කරලා උන්වහන්සේ ලොව්තුරා බුද්ධත්වයට පත්වෙලා ඒ බුද්ධ ශක්තිය ගුණ ශක්තිය ධර්ම ශක්තිය විහිදවපු ඒවාගේම ඒ ස්ථානය මුල් කරගෙන මේ සක්වලට පිට සක්වලට දස දහසක් සක්වලට කෝටි ලක්ෂයක් සක්වලට ධර්මය විහිදව්වා වූ ඒවාගේම කෝටි ලක්ෂ ගණන් සක්වලවල් වලින් සත්වයෝ බ්‍රහ්මයෝ දෙව් දේවතාවෝ මෙහෙට කැඳවීමට තරම් ශක්තියක් නිෂ්පාදන කළා වූ ඒ ශාන්තිනායක බුදුරජාණන් වහන්සේගේ බුද්ධභූමිය අපි වන්දනා කරන්න වැඩම කළා.

ඒ ස්ථානයට ගියහම ශ්‍රද්ධාව තිබෙන්නා වූ කෙනෙකුට ආපසු එන්න හිතෙන්නේ නෑ. නැවිල්ලා බැරි නිසා එන්න වෙනවා හැරෙන්න සැදැහැබර සිතක් තිබෙන කෙනෙකුට එතැනින් අයින් වෙන්න හිතෙන්නේ නෑ. ඒ තරමටම බුදුගුණ බලයක් ඒවාගේම ඒ බුදුගුණ සමූහයට එන එක්කෙනා තුරුල්කරගන්නා ගතියක් ළංකර ගන්න ගතියක් ඒ බුදුගුණ අස්සට එන එන හැම එක්කෙනාම ඇතුල් කරගන්නා ගතියක් ඒ ශුද්ධ වූ බුද්ධ භූමියේ අදටත් පුදුම විදියට තිබෙනවා. ඉතින් ඒ ස්ථානයේ ලොව්තුරා බුදුරජාණන් වහන්සේ ධර්ම සම්මර්ශනය

කරනවා 4 වෙනි සතියේ. උන්වහන්සේ රුවන් විමානයක වැඩ ඉදගෙන ධර්ම සම්මර්ශනය කරනවා. ඒ ධර්ම ධර්ම සම්මර්ශනය කරන්නේ හේතුවෙන් ඵලය කොහොමද වෙන්නේ, ඵලය ඇතිවෙන්නේ මොන හේතුව නිසාද, හේතුවේ ස්වභාවය, ඵලයේ ස්වභාවය, හේතුවේ ඵලයේ ළඟ දුර බව, හේතු නාමයන්ගේ හැටි, ඵල නාමයන්ගේ හැටි.

ඉතින් මේ පටියාන ධර්ම මනසිකාරය උන්වහන්සේ ඒ රුවන් ගෙයි වැඩ ඉදගෙන අනන්ත නය ක්‍රමයකින් එක එක ක්‍රම වලට සම්මර්ශනය කළා. නය ක්‍රම අනන්තයි. එකක්ම කියලා කියන්න බෑ බුදුරජාණන් වහන්සේගේ ඥානයෙන් පිරිපුන් හිත එකම ආකාරයකට වැඩ කරන්නේ නෑ. උන්වහන්සේට නය ක්‍රමවලින් මෙනෙහි කරන්න ධර්ම මනසිකාර ක්‍රම අනන්තයි. ඒ ක්‍රමයෙන් මෙනෙහි කරපු, ඒ ක්‍රමයෙන් හඳුනා ගත්තු, ඒ ක්‍රමයට අනුව මාතෘකා ගතකළ, ඒ ක්‍රමය මාතෘකා තබා සැරියුත් මහා රහතන්වහන්සේට කරුණාවෙන් දේශනා කොට වදාළ ධර්ම කොටියාසයක් තමයි අද මේ අපි කලා කරන්නේ. ඒක නිසා ලොවතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ පටියාන ධර්ම මනසිකාරය කරපු තැන බොහෝම ශාන්ත තැනක්. බෝධීන් වහන්සේ අසල බෝධීන් වහන්සේගේ වැටෙන් ඵලියට ගිහිල්ලා රහතන්වහන්සේලාගේ ධාතුන්වහන්සේලා තැන්පත් කරලා තිබෙන තැන අසල සක්මන් කරපු පැත්තට බර වෙන්ත තමයි ඒ ස්ථානය තිබෙන්නේ.

එක් සතියක් උන්වහන්සේ සක්මන් කරමින් වැඩ හිටියා. ඒ පැත්තට වෙන්ත තමයි රුවන් ගෙය පහළ වෙච්ච තැන, පටියාන ධර්ම ධර්ම සම්මර්ශනය කරපු තැන තිබෙන්නේ. ඉතින් එතැන වැඩ ඉදගෙන අපි බොහෝම ශාන්තව භාවනා කළා., ඒවගේම වන්දනා කළා. බුදුගුණ මනසිකාරය පැවැත්වුවා. බොහෝම ශාන්තව උතුම් ආකාරයෙන් හිත පිරිසිදු කරගනිමින් වන්දනා කරගනිමින් හිත ගුණයන්ගෙන් දියුණු කරගනිමින් ධර්ම දියුණු කරගන්න පුදුම උත්සාහයක් දැරුවා. ඒවගේම හිතපු විදියටම පැතු විදියට අධිෂ්ඨාන කරගත්ත විදියට කිසිම අපහසුවක් නැතුව අපිට ඒ වන්දනා ගමන සිද්ධ කරගන්න ලැබුණා. ඉතින් අද මේ පිංවතුන් සැමදෙනාටම ඒ පිං අනුමෝදන් කරමින් ප්‍රාර්ථනා කරනවා මේ ධර්ම බලයෙන් ඒවාගේම ලොවතුරා බුදුරජාණන් වහන්සේගේ සර්වඤ්ඤාඥානයේ ආනුභාව බලයෙන් උන්වහන්සේගේ අනන්ත නය සමන්තාගත සමන්ත පටියානය මනසිකාර කිරීමේ අනන්ත අපරිමාණ වේගවත් වූ ජවනයෙන් යුක්ත වෙච්ච ඒ උතුම් වූ ප්‍රඥාවේ අනුභාව බලයෙන් ඒවාගේම උන්වහන්සේ ඒ ප්‍රඥාව ලබා ගැනීම සඳහා පිරුවාවූ දියුණු කළාවූ සංසාරයේ අනන්ත කාලයක් වැඩුවා වූ පාරමී ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් මේ පින්වත් සෑම දෙනාටම ඒ ජයශ්‍රී මහා බෝධීන් වහන්සේගේ වජිරාසනයේ අනුභාව බලයෙන් සත්සතිය වැඩ සිටපු ඒ පූජණීය ස්ථානවල, උන්වහන්සේ සම්මර්ශනය කළාවූ අනන්ත ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් පිංවත් සෑම දෙනාටම හොඳට ධර්මය අහන්න හැකි වේවා! සෑම දෙනාටම අපි මෙමන්ත්‍රියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා මේ මොහොතේ පටන් නිර්වාණ ධාතුව ප්‍රඥාවෙන් ස්පර්ශ කරන යම්කිසි ප්‍රතිසන්ධි ජනක ආත්ම භාවයක් වේනම් ළඟ හෝ දුර හෝ,

ඒ අවස්ථාව දක්වාම සෑම තැනකදීම පිරිපුන් කලාණ මිත්‍රයන්ගේ ආශ්‍රය සම්පත්තිය ලැබේවා! පිරිපුන් යහපත් කලාණ මිත්‍රයන්ගේ දැකීම ආශ්‍රය පයුරුපාසනය කථනය ඒවාගේම කලාණ මිත්‍රයන් ආශ්‍රය කරන්න ගුණ වඩා ගන්න හැකි වේවා! දිව්‍යලෝකයේ හරි මනුස්සලෝකයේ හරි ඒ කලාණ මිත්‍රයන්ගේ ආශ්‍රයේ ඉදගෙන අඩුපාඩු පාරමී ධර්ම ශක්තිය දියුණු කරමින් ශ්‍රද්ධාවෙන් වැඩෙන්න හැකි වේවා! චීර්යයෙන් සතියෙන් සමාධියෙන් ප්‍රඥාවෙන් වැඩෙන්න හැකිවේවා! ඒ සඳහා කිසිම බාධකයක් නොම වේවා! මේ උතුම් කුසල ධර්මයන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් තුනුරුවන්ගේ ආනුභාව බලයෙන් මේ උතුම් වූ වන්දනාමය පිනේ ආනුභාව බලයෙන් කිසිම තැනකදී සිහිනයකින්වත් අසත්පුරුෂයන්ගේ ආශ්‍රයක් ඇසීමක් දැකීමක් කිසිම තැනකදී කිසිම ජීවිතියකදී නොම වේවා! සත්පුරුෂයන්ගේම ආශ්‍රය ලැබේවා! සෑම තැනකදීම ධර්මයෙන් අගහිඟකමක් මනසිකාරයෙන් අගහිඟකමක් ඇති නොවේවා! මේ පින්වත් සෑම දෙනාටම මනසිකාරය දියුණුකරගෙන ඒවාගේම සමථ භාවනාවන් යහපත්ව වඩාගෙන විපස්සනා භාවනාවන් යහපත්ව වඩාගෙන අනිත්‍යය ලක්ෂණය හොඳට තේරුම් අරගෙන දුක්බ ලක්ෂණය ඉතාමත් පැහැදිලිව පිරිසිදුව තේරුම් අරගෙන අනාත්ම ලක්ෂණය තේරුම් අරගෙන අනිත්‍ය ලක්ෂණයත් දුක්බ ලක්ෂණයත් අනාත්ම ලක්ෂණයත් කැවිලා තිබෙන්නේම මේ හේතු එල ධර්ම තිබෙන තැනමයි කියලා ඒ ටික හොඳට තේරුම් අරගෙන හේතුඑල ධර්ම වලින් අයිත් වෙලා ඒවාට කිසිම ඇලීමක් බැඳීමක් ඇතිකරගන්නේ නැතුව අනිත්‍ය දුක්බ අනාත්ම කියන ධර්ම කැවිලා ධර්ම ගැවිලා තිබෙන්නා වූ අනිත්‍ය දුක්බ අනාත්ම කියන ධර්මතාවල මහගෙදර වන මේ හේතු එල ධර්ම වලින් අයිත්වෙලා ඒ ඔක්කෝම අතහැරලා දාල ශාන්ත වූ සුක්ෂම වූ ප්‍රණීත වූ නිර්වාණ ධාතුව අවබෝධ කරගත්ට, ඒ ශාන්ත වූ නිර්වාණ ධාතුව, ලොච්තුරා බුදුරජාණන්වහන්සේලා පසේ බුදු මහරහතන්වහන්සේලා ශාන්තව සප්ථශ කරපු විදියටම ඒ ධර්මය ඉදගෙන හෝ හිටගෙන හෝ සක්මන් කිරීමකදී හෝ නිදාගෙන ඉන්න ඉරියව්වකදී හෝ වේවා සෑමදෙනාටම ශාන්තව අවබෝධ කරගෙන ස්පර්ශ කරගෙන ඒ උතුම් ආර්යන් වහන්සේලා නිවුණු සැනසුණු ඒ නිර්වාණ ධාතුවට ඇතුල් වෙන්න, ඒ නිර්වාණ ධාතුවෙන් නිවී යන්න මේ උතුම් පින මේ උතුම් ධර්මය සෑමදෙනාටම හේතු උපකාර වේවා! කියලා මෙමතියෙන් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

ප්‍රශ්නය - අවසරයි ගෞරවණීය ස්වාමීන්වහන්ස ඔබහන්සේගේ පාද නමස්කාර පූර්වකව කථා කරන්නේ. ස්වාමීන්වහන්ස මේ විපාක දීම කියනකොට අපි අහලා තිබෙනවා නියාම ධර්මතා පහක් උතු නියාම - ධම්ම නියාම - බීජ නියාම - චිත්ත නියාම - කර්ම නියාම කියලා. ස්වාමීන්වහන්ස එවාගේත් බලපෑමක් තිබෙනවද? සිත් වශයෙන් එනකොට පිළිවලින් මේ ආකාරයට මේ ආකාරයට ඇතිවෙනවා කියලා කියන්නේ ඒක චිත්ත නියාමයක්ද? පොඩ්ඩක් ඒක පැහැදිලි කරලා දෙන්න ස්වාමීන්වහන්ස. අප්‍රමාණ පිං. තෙරුවන් සරණයි!

පිළිතුර - මෙතැනදී නාම ධර්ම වලට අයිති වෙන්වේ විත්ත නියාමය තමයි. විත්ත නියාමයට අනුකූලව තමයි කර්මයක විපාකය ඉදිරිපත් වෙන්නේ. විත්ත නියාමයට අනුව විපාක දෙන්න එන තවත් අවස්ථා හඳුන්වලා දීලා තිබෙනවා. ඒ කියන්නේ ඉස්සෙල්ලා එක්කාසු කරපු කර්ම ශක්තියක් විපාකයක් හැටියට පුපුරලා යන්න එන අවස්ථාව තිබෙනවා. ඒකෙ එකක් තමයි ප්‍රතිසන්ධි හදන විදි හතර. අණ්ඩප් ජලාබුජ සංසේදප් ඕපපාතික කියලා කර්ම විපාක දෙන්න පරිසර හතරක් තිබෙනවා. ඒක එන්නේ විත්ත නියාමයට අනුව.

ඊට අමතරව තිබෙනවා මෙහෙම, සම්පත්ති සහ විපත්ති අවස්ථා හතරක්. ඒ තමයි ගති සම්පත්ති - උපධි සම්පත්ති - කාල සම්පත්ති සහ ප්‍රයෝග සම්පත්ති.

ගතිය කියලා කියන්නේ තමන් ඉපදුනා වූ ඒ ජීවිතිය. ඊළඟට උපධිය කියලා කියන්නේ ඒ ඉපදුනා වූ ජීවිතියේ තිබෙන වාසනාවන්ත ගතිය. ඒවාගේම ප්‍රයෝග සම්පත්තිය. ඒවගේ තිබෙනවා ඒ කරපු කර්මය විපාකයක් හැටියට ගැලවෙන්න පරිසරය වශයෙන් ඉරිදිපත් වෙන ground එක හදලා දෙන ගතියක්. අන්න එහෙමත් තිබෙනවා මේ විපාක දෙනකොට.

අනිත් එක තමයි පවුලක ඉපදීම, මම ඉස්සෙල්ලා කිව්වා අර කථාවක් honour killing කියලා. ඇත්ත වශයෙන්ම ඒ ළමයා තමන්ගේ තාත්තාගෙන් තමන්ගේ අම්මාගෙන් තමන් උපන්නාවූ ලෙයින්නම, තමන් පුංචි කාලයේදී වඩාගෙන තමන් පෝෂණය කරපු තමන් කිරි දීපු ඒ ඇඟ අත පය හදපු නෑදෑයන්ගෙන්ම ඔය විදියට ජීවිතිය නැතිවෙන්න කරපු ඒ කර්මය නිකම්ම නිකම් කර්මයක් නොවෙයි. ඒකත් මහා විසාල බරපතලම විපාකයක් දෙන්නා වූ තැනක්. ඒක නිසා සමහර කර්ම තිබෙනවා ඒ කර්ම විපාක දෙන්න පුළුවන් තැනකට තල්ලු කරලා දානවා. තල්ලු කරලා ඊට පස්සේ එතනට ගැලපෙන ටික ඔක්කොම ගලාගෙන එනවා.

තව කථාවක් තිබෙනවා, ඒක ධර්මයේ තිබෙන්නේ. කෙනෙක් අපායේ උපදිනවානම් එයා අපායේ උපදින්නේ කරපු ඔක්කොම කර්ම වලින් නොවෙයි. එයා අපායේ උපදින්නේ එක කර්මයකින්. අපායේ ඉපදුනාට පස්සේ ඒ තැන අනිත් කර්මත් විපාක දෙන්න හොඳ තැනක් නිසා list එකේ තිබෙන අනිත් ඒවත් විපාක දෙනවා. මනුස්සයෙක් හිරේ යන්නේ එක වරදකින්. එක වරදකින් හිරේ ගියහම ඒ මනුස්සයාට හිරේදී විදින්න තිබෙන දුක් බඩ ගින්නේ ඉන්න තිබෙන ඒවා වතුර නැතුව ඉන්න තිබෙන අවස්ථා ගුටි කන්න වෙන දේවල් හැම එකක්ම ලැබෙන්නේ ඒ කර්මයෙන්ම නොවෙයි. තව තව තිබෙන්නා වූ කර්ම විපාක ගලාගෙන එනවා. ඒක නිසා විත්ත නියාමයට අනුව තමයි සිද්ධ වෙන්නේ නමුත් පරිසරයත් බලපානවා, ස්ථානයත් බලපානවා. තෙරුවන් සරණයි!

පුශ්‍ර්නය - ස්වාමීන්වහන්ස අපි විපාක කියනකොට අපි ගත්තේ විපාක සිත් 36 සහ වෛතසික 38 යි. දැන් ස්වාමීන් කෙනෙක් අංග විකලව ඉපදුනොත් අපි කියනවා පෙර කරපු කර්මයක විපාක කියලා. නමුත් අපි දන්නවා රූප ධර්ම කියන ඒවා විපාකයක් හැටියට ධර්මයේ සඳහන් වෙන්නේ නැහැ කියලා. ස්වාමීන්වහන්ස ඒ ප්‍රඥප්ති භේතුකරගෙනද අපි ඒ අඩුපාඩු වලට විපාක කියලා කියන්නේ නැත්තේ ස්වාමීන්වහන්ස?

පිළිතුර - රූප වල තිබෙනවා විත්තජ රූප කියලා ජාතියක්. ඊට පස්සේ කර්මජ කියලා කියලා රූප ජාතියක් තිබෙනවා. නමුත් ඔක්කොම රූප ඇතිවෙන්නේ කර්මයෙන් නොවෙයි. දැන් අපේ ජීවිතියේ තිබෙනවා රූප වර්ග හතරක්. කර්මයෙන් ආපු ඒවා තිබෙනවා, සිත නිසා ආපු රූපත් තිබෙනවා, සෘතුව නිසාත් රූප ඇතිවෙනවා ආහාර නිසාත් රූප ඇතිවෙනවා. මේවා ඔක්කොම පටලැවිලා තිබෙන්නේ මේ ජීවිතිය ඇතුලේ.

හැබැයි මේ විපාක කියන තැනදී අපි ගත්තේ මේ වැඩේ අවබෝධ කරගන්න විපාක හැටියට එන්නාවූ කොට්ඨාසය පමණයි. විත්තජ රූප කිව්වහම අපිට කර්ම කරන සිතුවත් පහළ වෙනවා. කර්ම කරන්නේ නැති විපාක සිතුවත් පහළ වෙනවා. ඕක තේරුම් ගන්න පුළුවන් මෙහෙම. දැන් අපි මලක් පහනක් පුජා කරන වෙලාවේදී පහළ වෙන විත්තජ රූප ටික පහළ වෙන්නේ කර්මජ රූප අස්සේ. අපි අතුගානවා පැන් දානවා ඔය ඔක්කොම විත්තජ රූප. මේ විත්තජ රූප පහළ වෙන්නේ ඒ වෙලාවේදී පහළ කරන කුසල සිතට අනුවයි. ඒක නිසා ඒවා කුසල සිතට සමානුපාතික විත්තජ රූප.

ඊළඟට තව තිබෙනවා විපාක වශයෙන් එන්නා වූ සිත්. දැන් අපි හිතමු අපි නිදා ගන්නවා කියලා. නිදා ගන්නකොට පිං කිරීමක් නෑ පවු කිරීමක් නෑ. එතකොට පහළ වෙන්නේ එක්තරා flow එකකට යන දුර්වල විපාක සිත් රංචුවක්, හවාංග සිත් රංචුවක්. ඒක නිසා හවාංග සිත් වලට ගැලපෙන්න තමයි ඇහේ ඒ රූප පහළ වෙන්නේ. හවාංග සිත් කියන්නේ විපාක සිත්, ඒවාට අනුකූලව රූප පහළ වෙනවා. නිදාගෙන නැගිටපු කෙනෙකුට හරියාකාරව ඇදෙන් ගොඩ වෙන්නවත් දුවන්න පනින්නවත් එහෙම හැකියාවක් ශක්තියක් නෑ. හරි අබලයි දුබලයි. ඒ රූප පහළ කරන්නේ හිතේ ආකාරය අරගෙනයි. සිත් ගත්තහම තිබෙනවා, කුසල වශයෙන් පහළ වන සිත් තිබෙනවා. කර්ම රැස් කරන සිත් පහළ වෙනවා. එතකොට කර්ම සිත් වලට අනුව පහළවෙන රූපත් තිබෙනවා. විපාක සිත් වලට අනුව පහළවන රූපත් තිබෙනවා. ඒක නිසා මෙතැනදී කලා කරන්නේ ඔය රංචුවෙන් තෝරලා බේරලා අරගෙන විපාක සිතකට බලපෑම් කරන්නා වූ රූප ටික විතරයි.

ප්‍රශ්නය - ස්වාමීන්වහන්ස එතකොට කොහොමද කෙනෙකුට උපනිත්ම අංග විකල තත්වයක් තිබෙනවා නම් ඒ රූපයේ වෙනස් වීම් ඇතිවෙන්නේ ඒක කර්ම විපාකයක් හැටියට නොවෙයිද නැත්නම් ඒක මෙතනදී කියන්නේ නැත්ද ඒ රූප වලට විපාක කියලා?

පිළිතුර - ඇත්තටම මහත්මයා ඒ හැඩේ ආකාරය ලබා දෙන්නේම යම් කිසි කර්මයක්. දැන් ඇවිදින්න පුළුවන් උනොත් ඒ මනුස්සයාට perfect ගතියක් ඇතිවෙන නිසා කර්මය විසින් ඇවිදින්න බැරි කරනවා. ඒ ඇවිදින්න තිබෙන possibility එක ability එක නැති කරලා cut-off කරලා දානවා. එහෙම cut-off කරපු ගමන්ම එයා ඉදිරි කාලයේදීම විත්ත වශයෙනුත් කායික වශයෙනුත් දෙකෙන්ම පීඩා විදිනවා. තමන් අනිත් එක්කෙනාට compare කර කර බල බලා ‘අනිත් එක්කෙනාට කරන්න පුළුවන් දේ මට කරන්න බෑ’ කියලා හිත් වශයෙන් අකම්පාල වෙනවා. ඒ එක්කම එයාට කායික වශයෙන් දැඩි දුකක් ඇතිවෙනවා. පීඩාවක් ඇතිවෙනවා. ඒ ඔක්කෝම ටික හදලා දෙනන ප්‍රවෘත්ති කාලයේදී කර්ම විපාක දෙවන්න පරිසරය හදලා දෙනවා. ඒක ඇත්ත වශයෙන්ම විපාකයක් තමයි.

ජයන්ත මහත්මයා - හොඳමයි ස්වාමීන්වහන්ස මම හිතනවා අපිට සාකච්ඡාව නිමා කරන්න පුළුවන් ඔබවහන්සේගේ කාල වේලාව සලකලා. එහෙමනම් ස්වාමීන්වහන්ස මම ඔබවහන්සේට ඉතාමත්ම කෘතවේදීව පුණ්‍යාණුමෝදනා කරනවා අද දවසේත් වෙහෙස නොබලා අපි සමග එකතු වීම සම්බන්ධයෙන්. ඒවගේම අපි ඉතාමත්ම සතුටු වෙනවා ඔබවහන්සේ සති දෙකක පමණ කාලයක් ඇසුරට නොලැබීමේ අඩුපාඩුව අද අපිට නැවත වරක් මග හැරීලා ඔබවහන්සේ සමග එකතු වෙන්න ලැබුණා සකච්ඡාව හරහා. එහෙම නම් ස්වාමීන්වහන්ස ඔබවහන්සේට ඉතාම ගෞරවයෙන් සවනට සිසිලස වෙනුවෙන් යොමුවෙනවා අද දවසේ වැඩ සටහන නිමා කරන්න ස්වාමීන්වහන්ස. තෙරුවන් සරණයි!

ස්වාමීන්වහන්සේ - හොඳයි ශ්‍රද්ධාවන්ත පිංවත්ති සෑම දෙනාටම යහපතක් වේවා! ඉතින් අද සියලුදෙනාම සන්තෝසයට පත්වෙන්න අපේ පින්වත් ලලිත් දළුචන්ත මහත්මයා ආරම්භ කරපු වැඩ සටහනේ තවත් දිග ඇදියකට ගියා වූ අවස්ථාවක් අද. පින්වත් අපේ ජයන්ත රත්නායක මහත්මයා සියලු දෙනාටම කපා කරලා මේ විදියට සංවිධානය කරගත්තා. ඇත්ත වශයෙන්ම ජයන්ත මහත්මයා අපි ඉන්දියාවේ ඉන්නකොටත් වෙනත් වෙනත් අවස්ථාවලදීත් පණිවිඩයක් දාලා අහලා බැලුවා ඉන්නවද කියලා. හැම කෙනාටම යම්කිසි ධර්ම දානයක් සිද්ධ කිරීමේ කරුණා ගුණය තිබෙන බව අපි බොහොම මෙහෙයින් සිහිපත් කරනවා. ඒවගේම පින්වත් ලලිත් දළුචන්ත මහත්මයාටත් සෑහෙන්න පින්ක් අත්පත් වෙනවා සියලු දෙනාම මෙව්වර කාලයක් ධර්මයත් එකක් එක්කාසු කරගෙන දිගට පවත්වාගෙන ආවා. ඉතින් මේ පින්වත් සියලු දෙනාම බණ ඇසීමෙන් උපදවා ගත් සියලු පිං බලයෙන් ඒ පින්වත් ලලිත් මහත්මයාටත් පවුලේ සෑම දෙනාටම ඒවාගේම ප්‍රශ්න ඇසූ පින්වත් සෑම දෙනාටමත් අසාගෙන සිටි සියලු දෙනාටමත් මෙහෙයවීම් කටයුතු කළාවූ

පින්වත් ජයන්ත මහත්මයාටත් සෑම දෙනාටමත් සැනසිල්ලක්ම වේවා! දුකක් නැතුව සුවසේ ගුණ පිළිවෙත් පුරාගන්න ලැබේවා! ඒවාගේම පාරමී ගුණ ජීවිතය දියුණුකරගෙන තමන්ට නොතේරෙන ධර්ම කරුණු හොඳට අහමින් හිතමින් මෙනෙහි කරමින් ඒවා දියුණු කරගෙන සෑම දෙනාටම ධර්මයෙන් හිත පෝෂණය කරගෙන සදාකාලික සෑප ඇති අමාමහ නිවනින් සැනසෙන්න ලැබේවා! අද මේ බණ ඇසීමෙන් හිතීමෙන් මෙනෙහි කිරීමෙන් උපදවා ගත්ත පින් චතුරාර්ය සත්‍යය ධර්මයන් අවබෝධ කරගෙන නිවනින් සැනසෙන්න හේතු උපකාර වේවා කියලා මෙමතියෙන් පින්දෙමින් ප්‍රාර්ථනා කරනවා. සෑම දෙනාටම තෙරුවන් සරණයි!

සාධු! සාධු! සාධු!

- සිලවන්තං ගුණවන්තං - පුඤ්ඤකම්බෙන්තං අනුත්තරං
- දුල්ලබෙන මයා ලද්ධං - පස්සිතුං වන්දිතුං වරං
- සාරිපුත්තාදි ඵෙරානං - ආගතං පටිපටියා
- සද්ධා සිලං දයා වාසං - බුද්ධ පුත්තං නමා මහං